

INTERVJU Jedan od najvećih bosanskohercegovačkih umjetnika

Jedan od radova izloženih na pulskoj izložbi Safeta Zeca s motivom kamenih kuća

SAFET ZEC

Moje slike s motivom kuća nastale su iz tuge

Umjetnik koji živi u Italiji i Francuskoj u Puli je izložio izbor iz bogatog opusa

piše Barbara Ban

“Koliko li je ovdje samo knjiga! Ovo malo informacija koje imate, vidite da je to samo kap u moru. Htio bih barem svaku početi čitati, pa ako me prve dvije stranice uhvate, onda bih nastavio. Lijepo je sve ovo”, rekao nam je uoči otvorenja svoje prve izložbe u Puli u sklopu sajma Sa(n)jam knjige u Istri prošli tjedan poznati bosanskohercegovački akademski slikar i grafičar Safet Zec.

Dosad je priredio više od 70 samostalnih izložbi u domovini i velikim metropolama širom svijeta. Za svoj je rad dobio brojna priznanja među kojima je i Orden za umjetnost i književnost Republike Francuske, a nedavno je u Veneciji imao i veliku izložbu na temu egzodusa. Danas živi i stvara na relaciji Venecija, Udine, Sarajevo, Pariz i Počitelj nedaleko Mostara. Upravo je taj Počitelj, gdje redovito boravi svakog ljeta, njegov izvor kreacije i stvaralačkog promišljanja koji je kriv za nastanak djela iz ove izložbe nazvane “Kuća”. Ona prikazuje stare kamene kuće, tradiciju Hercegovine, ali i Bosne, starog grada Sarajeva, ali i dalmatinskih otoka, hrvatske obale. Zapravo graditeljsku tradiciju ovih krajeva uopće.

■ Je li to prvi put da izlažete u Istri?

- Koliko znam, bio sam ovdje davno s jednom izložbom koju tada nisam pratio. Ona je tada imala turneju po Istri. Zato na neki način ne smatram da sam dosad izlagao u Puli. Moje izložbe su povod da vidim Pulu bar na kratko. Moja supruga voli putovati i vidjeti svijeta. A ja u Sarajevu još nisam ni pola

grada obišao, a vjerojatno nikad ni neću. Nikad nisam bio na nekim planinama i na nekim drugim mjestima.

■ Vaša je izložba u Puli posvećena kući. Kada su nastala ta djela i koja je bila inspiracija?

- Nastala su vrlo davno. Ali od početka mog stvaralaštva taj me motiv prati. Postavite si pitanje što sam ja to na ovom svijetu, što je sa zanatom za koji sam učio, što ja to trebam reći i prikazati, što ja to dobro znam. To su neke logične, prirodne i pametne postavke kojima se čovjek bavi. A nastala su zbog Sarajeva, Počitelja, Šolte. Ta tuga kako se ta baština i ono što vam je od oca i djedova nagruđe, razara.

Postoji vrlo razvijen nacionalni etos i ponos hrvatskih ljudi, ali pitam se zašto se on pretvara u mahanje zastavama i sve te efemerne stvari, a imaju djedovinu, babovinu koju ostavljaju da se ruši. To su divna sela i ljepota koja bi trebala biti prva na popisu odnosa prema zemlji i da kažeš da si nećeš dozvoliti da se to sruši. Kada sam bio na Mljetu, posjetio sam Polače, a tamo nema gotovo nijedne stare kuće. Sve je to napravljeno od idiotskog izreznog kamena. Tako je i u Počitelju i u Sarajevu i svim ovim krajevima. Možda još Slovenci znaju tu i tamo nešto sačuvati, ali mi smo uništili raskošnu baštinu. Zato su moji radovi likovni apel, da netko vidi što

Ne mogu razumjeti ovaj svijet. Evo vidimo što se danas događa na našim prostorima. To su sve poluobrazovani ljudi, polupametni ljudi, poluinteligencije. Dakle, samo s podjelama koje stvaraju, oni mogu postojati.

se događa. Užasavala me primjerice restauracija i konzervacija kuća u Počitelju. To je potpuno neznanje jezika zidanja, a isto je i na Šolti. Danas se prakticira primitivno zidanje s betonima i malterima. Nekadašnje je zidanje, što se vidi i tu u Puli, fantastičan zanatski rad koji je ostao i danas nakon dvije tisuće godina, pa te dirne to poštovanje. Mi lako prihvatimo brzinu novih

Hercegovačkih slikara i grafičara

FOTO TANJA DRAŠKIĆ SAVIĆ

Kad sam bio na Mijetu, posjetio sam Polače, a tamo nema gotovo nijedne stare kuće. Tako je i u Počitelju i u Sarajevu i svim ovim krajevima. Zato su moji radovi likovni apel, da netko vidi što se događa.

I onda se pitaš, ma što onaj sjedi u vozilu tri dana da bi prošao kroz taj tunel. Kada sam onuda putovao nakon desetak godina, više nije bilo nijednog kamiona. Prolazi se normalno. To je veliki civilizacijski i sasvim normalan dogovor ljudi koji misle o poslu i onima ko-

jima treba taj prolaz. Danas kada gledam Počitelj, vidim da je unutra problem. Pričao mi je jednom jedan poznanik da je prije rata vozio dva kamiona salate, jedan prema Dubrovniku, jedan prema Sarajevu. Sada, kada ga zaustave pola sata ili dva sata u Doljanima, gotova je salata. Dakle, on je odustao. To je užasno neživotno poimanje ljudi.

Isto tako, dan danas vidim ljude, koji pišu na tom jeziku kojemu pripadam, da im je potreban prostor. On je minimum. To je potrebno ljudima koji stvaraju, rade. Potreban je firmama. Treba im šire područje. Sve je to malo za današnje poimanje kretanja. Mojoj je djeci danas Europa prostor koji im treba i koji upotrebljavaju. Zato je to sve potpuno neprirodno. Ta mala inteligencija, ta mala grupacija ljudi koja uporno želi da sačuva upravo to. Strašno mi je na primjer da se danas tamo ne smiješ služiti s dva jezika koja znaš, a danas je jezik planetarno bogatstvo. U sto kilometara govorimo nekoliko narječja i jezika. To je čudo. Sada imate strah da jedna riječ ne uđe u vaš jezik. Pa mi sve moramo upotrebljavati, pa i engleske riječi poput marketinga ili interneta. Nije mi jasno zašto taj strah. Čuvaj svoj jezik, imaš način i nitko ti ga neće uzeti. Ali zašto ne koristiti i druge. Bosna je vjekovno bila pod utjecajem mnogih jezika. To je predивно i to te obogaćuje. Imaš riječi koje primjerice jedan talijanski nema. Zaista, neke stvari ne mogu shvatiti.

■ Koliko vam se onda iz perspektive Italije gdje sada živite i radite teško ili lako vratiti u domovinu?

- Ja sam sada u dobi da u meni postoji taj neki idiotizam, koji ne razumijem što je to, da drhtiš dolazeći u te neke krajeve. Ja sam se školovao u Beogradu i često sam dolazio u Sarajevo. To je možda najgori grad u Europi u siječnju. Velike magle, već od Zenice. Ali džaba, kada je u tebi taj drhtaj, ta radosti. A sa mnom žena, i pita me da što drhtim. To je ono što stekneš kroz rođenje i odrastanje, tu ljubav koju ne možeš objasniti. Ja sam bježeći iz Sarajeva gubio tu jednu zemlju koju sam obožavao i volio.

■ Zapravo naziv regionalnog programa na kojem sudjelujete je Hercegovina čita. A vi niste Hercegovac.

- Jesam, po ljubavi prema Hercegovini. Ja sam kontinentalac, ali ljepote koje Hercegovina ima su fantastične. To vi u Istri jako dobro znate, što znači u siječnju sjediti vani i ručati na 17 stupnjeva pod suncem. Sada, baš za travanj, spremam izložbu u Mostaru, a u svojoj katalog staviti divan Andrićev tekst o Mostaru. On kaže: "Što me budilo ujutro. Nisu zvukovi, nego svjetlost." A ta svjetlost sigurno čini ljude otvorenijima. E to ima Hercegovina. ■

materijala. Lako je danas arhitektima raditi s armiranim betonom. Što god nacrtaju, ovi će izvesti. Ali s vezivanjem kamena napraviti most, katedralu... A srušiti most u Mostaru, to je jedna takva gesta... Ali dobro. Naravno da ljudski život stavljamo na prvo mjesto, ali u tom mostu je tisuće ljudskih života.

■ Kada je izbio rat, izbjegli ste u Italiju gdje i danas živite i stvarate. To je zapravo nešto što je vas i vaš rad nakon toga i obilježilo.

- Da, na neki način. To je za svakoga bio prijelom, pucanje biografije. Kao mlad mislio sam da smo poslije onog rata ušli u vrijeme civiliziranijeg svijeta, da se ratovi ne mogu dogoditi. Ipak, to se dogodilo. Mislio sam da neću doživjeti iste poslijeratne strahove koje sam s roditeljima doživio. Naime, ja sam s roditeljima bježao iz Rogatice prema Sarajevu. Nikad nisam mogao ni sanjati da ću sa svojom djecom morati bježati iz jednog Sarajeva. Ne mogu razumjeti ovaj svijet. Evo vidimo što se danas događa na našim prostorima. To su sve poluo-brazovani ljudi, polupametni ljudi, poluinteligencije. Dakle, samo s podjelama koje stvaraju, oni mogu postojati. Sve se to kosi sa svim poimanjima normalnih ljudi, ljudi koji stvaraju, ljudi koji rade. Svi se mi sudaramo s tim kreaturama.

Moja generacija i ja nosimo veliku krivnju da smo sve olako prepustili, vjerujući da se ništa neće dogoditi. To nismo smjeli. Zato moram raditi koliko mogu i svoju ideju prenijeti unucima i djeci jer ipak postoje i umni ljudi koji su zamišljali Europu bez granica. Sjećam se Mont Blanca i tunela. Tu su nekad stajali kamioni 10 do 15 kilometara u koloni, naravno prije otvaranja granica.